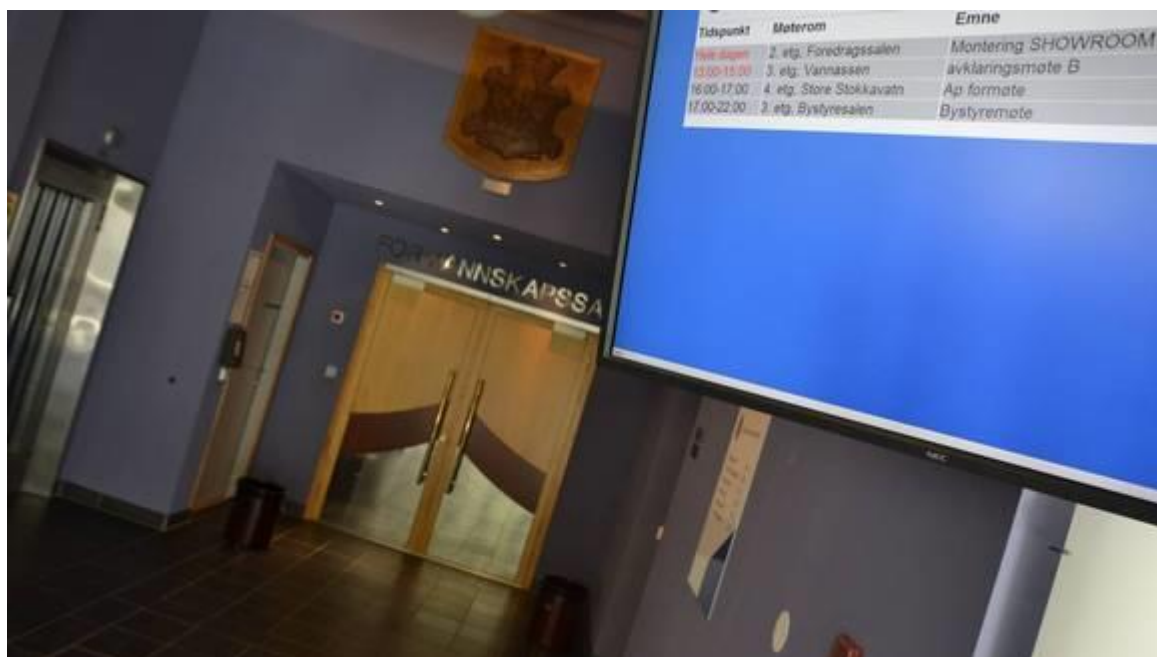

Metoderapport

Åpenhet, hemmelighet og varsling i Kommune-Norge

Stavanger Aftenblad

Hans Petter Aass, Thomas Ergo, Geir Søndeland, Stein Halvor Jupskås

2014

Innholdsfortegnelse

1. Oppsummering	3
2. Nye funn	5
3. Om metodebruk	10
4. Metodebruk: Eksempler på kildekritikk....	14
5. Noen andre metodiske grep.....	24
6. Konsekvenser.....	25

Vedlegg: Artikkelloversikt med nettlenger

Forsidebildet: TV-skjermen i Stavanger rådhus viser hvilke møter som pågår 28. april 2014. Det ekstraordinære møtet som pågår bak dørene til formannskapssalen står det imidlertid ingenting om. Slik startet avdekkingen av Stavangers og svært mange norske kommuners systematiske og ulovlige hemmelighold.

1. Oppsummering

Norge feiret i 2014 Grunnlovens 200-årsjubileum. Grunnlovens §100 – «Ytringsfrihet skal finne sted» er en av demokratis grunnsteiner. Feiringen av jubileet var storstilt, også blant landets 428 kommuner. Men hva slags kår har ytringsfriheten i Kommune-Norge? Hvor mye har vi å feire? Det forsøkte Aftenbladet å finne svar på i jubileumsåret.

Vi fant eksempler på at du kan bli straffet dersom du som kommuneansatt varsler om en leders mobbing og trakassering. Aftenbladets avsløringer førte til at en kommune i Norge trolig for første gang erkjente og beklaget gjengjeldelse mot en varsler. Våre reportasjer om varslers vilkår, og om en storkommune som beskriver sine ansatte som lydige hunder, skapte sterke reaksjoner og medvirket til at kommunen styrket sin varslingsberedskap og varslers rettssikkerhet.

I en småkommune var ordføreren i ferd med å fjerne en brysom politiker fra opposisjonen. Vedkommende var leder av kommunens kontrollutvalg, og ble anklaget for brudd på taushetsplikten med mulig straffansvar. Etter at Aftenbladet påviste at politikeren tvert i mot hadde benyttet seg av sin ytringsrett, måtte ordføreren trekke saken. I sists sekund slapp den brysomme kritikeren å gå i vanære.

Vi avdekket at en av landets største kommuner i flere tiår har praktisert ulovlig hemmelighold av saker som har blitt politisk behandlet i lukkede møter. Hundrevis, trolig tusenvis, av saker har gått media og allmennheten hus forbi. Ekspertene mente dette var en overlevning fra tida før Offentlighetsloven, og spurte om politikerne hadde forstått hvem de opptrådte på vegne av.

Først da kommunen åpnet de mange hemmeligholdte sakene, oppdaget vi at de folkevalgte hadde avskåret søknadene om kommunal oppreisning fra en rekke barnevernsopfre – og dermed nektet dem unnskyldningen og erstatningen nær 3000 andre, tidligere barnehjemsbarn i Norge mottok. Avvisningen hadde funnet sted bak lukkede dører. Avsløringen førte til at landets fjerde største kommune tok initiativ til å gjenåpne den kommunale oppreisningsordningen for barnevernsbarn, noe resten av Rogaland ser ut til å slutte seg til.

Avsløringen av kommunens hemmelige utbetaling til et mobbeoffer – vedtatt på et politisk møte ingen skulle vite om - førte til et ras av henvendelser fra mobbeofre til byens advokater. Det mangeårige hemmeligholdet har undertrykt debatter om og interessene til noen av samfunnets mest utsatte. Aftenbladet avslørte flere skjulte millionutbetalinger til mennesker som hadde blitt sviktet av det offentlige.

Etter press fra Aftenbladet er hundrevis av hemmeligholdte saker fra det siste tiåret blitt lagt ut på kommunens hjemmeside. Vår gransking av disse sakene viser en kommune som har skjult kontroversielle saker, og folkevalgte som i all hemmelighet har avslått 99 prosent av klagene fra byens borgere. Byens ordfører svarte på avsløringene i 2014 med å etablere et åpenhetsutvalg, og erklære at Stavanger skal bli en foregangskommune i Norge innen åpenhet. De første tiltakene er allerede effektuert.

Er det bare Stavanger som mangler respekt for eller kunnskap om Grunnlovens og Offentlighetslovens pålegg om åpenhet og frihet for ytringer? Når vi stilte kommunal- og

moderniseringsminister Jan Tore Sanner (H) spørsmålet sommeren 2014, avviste han å la seg intervju. Offentlighetsekspertene mente det var behov for en nasjonal gjennomgang av kommunenes etterlevelse av lover og regler rundt åpenhet og hemmelighold. Statsråden sa via sine kommunikasjonsrådgivere at han hadde tillit til at Kommune-Norge fulgte lover og regler på feltet.

Det inspirerte oss til å undersøke hans påstand. Og i desember 2014 kunne vi avdekke at 106 av 140 undersøkte kommuner fra hele landet påla lokalpolitikere taushetsplikt ved lukkede møter, totalt i strid med Offentlighetsloven. Dette selv om både myndigheter og interesseorganisasjoner har påpekt den ulovlige kneblingen gjennom femten år. «Maktmisbruk som svekker demokratiet,» fastslo ekspertene. Regjeringen beklaget på det sterkeste og varslet at den ved inngangen til 2015 vil gi kommunene klar beskjed om å avvikle kneblingen. Den gode nyheten: Over 55 ordførere lovet Aftenbladet at de vil avvikle munnkurv-systemet snarlig. Noen gjorde det sågar før rakettene gikk til vær og markerte slutten på grunnlovsfeiringen.

Aftenbladet åpenhetsprosjekt har ikke bare dokumentert en omfattende ukultur i Kommune-Norge. Den har også medvirket til at en stor andel av Norges kommuner vil avvikle deler av en kultur for hemmelighold satt i system. Journalistikken fører til mer åpenhet lokalt og nasjonalt, forhåpentlig til nytte for både pressen og allmennheten.

«Kristin har heller ikke anledning til å stille til intervju. Men du kan sitere henne på at kommunene har et selvstendig ansvar for å følge de lover og regler som gjelder. Vi har tillit til at de gjør det.»

Kommunikasjonsrådgiver i Kommunaldepartementet forklarer Aftenbladet at verken statsråd Jan Tore Sanner eller statssekretær Kristin Holm Jensen kan stille til intervju etter våre første avsløringer av ulovlig hemmelighold, 20. juni 2014

«Det er bra at det gjøres denne typen undersøkelser og at denne problemstillingen kommer fram i lyset. (...) Det er sterkt beklagelig at kommunene ikke har rettet opp sine reglementer.»

Jardar Jensen, statssekretær i Kommunaldepartementet 17. desember 2004

2. Nye funn

Funn 2.1: Kommunepolitikere over hele landet, i 18 av 19 fylker, ilegges taushetsplikt i strid med loven. Kommune-Norges ulovlige sensur av folkevalgte skjer bevisst.

Det siste er nytt og oppsiktsvekkende. For kommunene har gjentatte ganger de siste 15 årene fått beskjed om å innrette seg etter loven. Kommunaldepartementet påpekte både i 2000 og 2004 at det er ulovlig å ilegge politikeres generell taushetsplikt fra lukkede møter. I 2011 gjorde Offentlighetsutvalget i Norsk Presseforbund det samme. En undersøkelse Norsk Redaktørforening publiserte noen uker før vår undersøkelse viste blant annet at Akershus fylkeskommune og sju kommuner i fylket hadde et lovstridig reglement for folkevalgte, primært gale regler for taushetsplikt ved lukking av møter.

Men: Aftenbladet undersøkelse dokumenterer at hele 106 av 150 kommuner – fra samtlige fylker i Norge unntatt Oslo – har fortsatt å ilegge politikere ulovlig munnkurv, trass i gjentatte irettesettelser fra myndigheter og organisasjoner. Bevisst ulovlig sensur av folkevalgte er altså et utbredt og vanlig problem i Norge - to hundre år etter at Eidsvolds menn slo fast at «Ytringsfrihet bør finne sted».

ONSDAG 17. DESEMBER 2014

Minst 132 skolebarn meid ned: VERDEN FORDØMMER MASSAKREN I PAKISTAN
– Me trudde aldri at dette kunne skje. Ubegripelig og uforklarlig, sier leiar for Muslim Forum og Moske Sandnes, Ali Chaudry. Det er søst i moskeen i Sandnes.

Førtidige påkøstener etter det dødsdømte terrorangrepet i landet nørvesten.

Stavanger Aftenblad

LANE 51 NR 281 122 ÅRGANG 1875841 NR 2010 LEVITERT HÅR NR 154 KR 8150

www.aftenbladet.no

Kommune-Norge Hemmelighold NYHETER 1. DEL side 6-10

Politikere blir kneblet ulovlig i over 100 kommuner

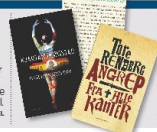
Aftenbladet avslører: Både Stavanger og Sandnes er blant kommunene som gir de folkevalgte munnkurv etter lukkede møter. Maktmisbruk som svekker demokratiet, mener eksperter.

INNHOLDSSØJLEN
– Stjålet soltøy forsvinner raskt ut av landet. Umulig å omsette i Norge, mener anklækeforhandlere.
NYHETER 1. DEL SIDE 14

KURVEN
Yngstebror Ingebrigtsen er det største talentet Aftenblad-sporten har dukket ut i unge lønnsutøvere vi garantert får høre mer om. Jakob Ingebrigtsen er 14 år og allerede en rekordkruiser.
SPORT 1. DEL SIDE 20-29

NYTT UTSTED PÅ SKAGENKAIEN
Store planer for gamle Høge Myhre Skipshandel.
STAVANGER 2. DEL SIDE 5

BRUKET 2014
Sjekk hvilke bøker som var best. Vi viser litteratur- og anmeldere plukke ut tre favoritter hver.
KULTUR 2. DEL SIDE 34

Funn 2.2: En av landets største kommuner har i mange år hemmeligholdt lukkede politiske møters eksistens, sakene de folkevalgte behandler og hva de har vedtatt.

Aftenbladet avdekket ifølge offentlighetsekspertene en udemokratisk overlevning fra 50-årene. En praksis der lukkede møter ble ført under såkalte røde eller grønne kart. I opptil flere tiår har Stavanger kommune delt ut de røde og grønne sakskartene kun til politikerne i de aktuelle utvalgene. Verken media eller allmennheten er blitt informert om sakene eller vedtakene unntatt offentlighet, slik de i henhold til loven skulle blitt. Der møtet kun har hatt saker unntatt offentlighet til behandling, har gjerne møtets eksistens vært hemmeligholdt. Bare det siste tiåret har flere hundre saker blitt behandlet i hemmelighet. Praksisen er ulovlig, og har hindret åpen debatt om mange viktige saker. Praksisen ble avvirket etter at den ble avdekket av Aftenbladet.

Det systematiske, ulovlige hemmeligholdet blant folkevalgte som Aftenbladet avdekket i norske kommuner, er langt mer enn en juridisk-teoretisk problemstilling. En rekke enkeltsaker vi har funnet og omtalt viser at slike ulovlige regimer og kommunelederes gale forståelse av offentlighetsloven, kan medvirke til skjule et hav av alvorlige saker som skulle vært offentlig kjent.

Funn 2.3: En av landets største kommuner forsøkte i hemmelighet å betale seg ut av en alvorlig mobbesak i skolen, blant annet for å hindre at kommunens renommé ble skadelidende.

I et lukket møte i formannskapet, der både møtets eksistens og saken som skulle bli behandlet var hemmeligholdt i strid med loven, vedtok politikerne for første gang i kommunens historie å betale ut et større beløp til et offer for mobbing i skolen (550.000 kroner). I saksframleggene - som aldri var ment å nå offentligheten – skrev rådmannen at et viktig argument for utbetalingen var å unngå en retts sak som ville kunne gi negativ medieomtale og skade kommunens omdømme. Saksframlegget gjorde det også klart at kommunen ikke erkjente noen skyld trass i flere sakkyndiges påpekning av det motsatte. Norge hadde til da bare hatt noen få liknende saker der kommuner ble dømt til å betale erstatning til mobbeofre i skolen, og disse hadde skapt til dels stor nasjonal debatt. Ved ulovlig hemmelighold forsøkte Stavanger kommune å unndra seg en slik debatt og offentlig søkelys.

Funn 2.4: En barnevernsansatt som varslet internt om en leders mobbing og trakassering, ble i hemmelighet straffet av kommunens ledelse. Aftenbladets avsløring førte til at en norsk kommune trolig for første gang erkjente og trakk tilbake ulovlig sanksjoner rettet mot en varslers.

Det skal finnes noen enkeltsaker fra retten og hos Sivilombudsmannen hvor kommuner har blitt tatt for ulovlige sanksjoner mot varslere. Men landets fremste varslingseksperter kjenner ikke til at en kommune etter medieeksponering har igangsatt interngransking for så å erkjenne ulovlige sanksjoner samt beklage overfor varsleren. Det gjorde Stavanger kommunes ledelse sommeren 2014.

Arbeidstakers lojalitets- og lydighetsplikt

- Det foreligger en ulovfestet lojalitetsplikt i ansettelsesforholdet . Jf. "Kårstø – dommen"
- Ansatte skal bøye seg for instruksjer og pålegg.
- Grensedragning mot ytringsfrihet fra ansatte
- Forutsetter medvirkning i forkant (HA)
- Det kreves saklighet fra arbeidsgiver

Aftenbladets eksponering av Stavanger kommunes PowerPoint for ledere førte umiddelbart til en endring av kommuneledelsens ordbruk og illustrasjoner.

Funn 2.5: Manglende forståelse av - eller gal bruk av - offentlighetsloven og forvaltningsloven blir brukt til å forsøke å kvitte seg med brysomme politikere. Med påstander om mulige straffbare brudd på taushetsplikten, forsøkte en ordfører å sparke lederen av kommunens kontrollutvalg.

Det var trolig kun Aftenbladets kritiske dekning og påvisning av brudd på offentlighetsloven som i siste sekund forhindret ledelsen i småkommunen Bjerkreim i å kvitte seg med en brysom kritiker. Vedkommende var leder av kontrollutvalget - som har som oppdrag å se kommunens forvaltning og politiske utvalg i kortene, å stille dem kritiske og ubehagelige spørsmål og kreve svar. Dette skjedde i en av kommunene der det politiske reglementet ikke pålegger politikerne ulovlig taushetsplikt, men der kommuneledelsen likevel opptrer som om politikerne har denne typen plikt til taushet fra lukkede møter. Når minst 106 kommuner i Norge har regelfestet ulovlig taushetsplikt, kan eksemplet Bjerkreim gi en indikasjon på hvor utbredt slik maktmisbruk kan være. Det kan for eksempel brukes til å eliminere kommunens egen vaktbikkje.

Funn 2.6: Norge anser seg å ha tatt et moralsk oppgjør med barneverns ofre gjennom de kommunale oppreisningsordningene. Sannheten er at Norge er et delt land – tusenvis får ingen eller en dårlig oppreisning, fordi de bor i «feil» kommune.

Regjeringen, interesseorganisasjonen KS og kommunene fikk beskjed om forskjellsbehandlingen av tidligere barnehjems og fosterbarn i en forskerrapport i 2010. Aftenbladets elektroniske spørreundersøkelse rettet mot de 303 kommunene som i 2010 sa nei til å gi oppreisning til ofrene, avdekket at forskjellsbehandlingen fortsetter i 2014. Minst 109 kommuner – og inntil halvparten av landets 428 kommuner – sier fortsatt nei til et moralsk oppgjør med barneverns ofrene. Blant kommunene som gir oppreisning, er det store forskjeller i hva som gis. For eksempel kan barn utsatt for grov vold og seksuelle overgrep etter at det offentlige har overtatt omsorgen for dem, motta

100.000 kroner som oppreisning i én kommune. I en nabokommune kan mennesker med de samme opplevelsene i ryggsekken få 750.000 kroner i økonomisk kompensasjon.

Funn 2.7: Ulovlig hemmelighold har muliggjort at forskjellsbehandling av personer som har vært utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep under barnevernets omsorg har kunnet pågå i mange år.

I Stavanger kommune var tidligere barnevernsbarns klager på at de ikke en gang fikk søke om kommunal oppreisning ukjent for media og allmennheten. Dette fordi klagesakene ble behandlet i lukkede møter der sakenes innhold ble holdt hemmelig for mediene og offentlighet for øvrig, og der politikerne ble ilagt taushetsplikt i strid med loven. Dermed ble pressen frarøvet muligheten til å oppdage og problematisere disse klagernes sak i årene etter 2008, da oppreisningsordningen i Stavanger ble avsluttet. Avsløringen av hemmeligholdet førte til at en rekke tidligere barnevernsbarn som hadde blitt nektet retten til å søke, nå henvendte seg til kommunen, advokater og Aftenbladet. En undertrykt debatt blusset opp, og fikk umiddelbare konsekvenser. Eksempelet Stavanger – egentlig regnet som en foregangskommune innen kommunal oppreisningsordning – indikerer at det utbredte ulovlige hemmeligholdet i kommunene kan ha bidratt til at Norge fortsatt er delt i sitt moralske oppgjør med barneverns ofre.

Funn 2.8: Ulovlig hemmelighold av mobbeofres krav rettet mot kommuner har trolig bidratt til at andre elever eller tidligere elever har latt være å reise krav. I Stavanger har ubehagelige erstatnings- og rettsaker blitt hemmeligholdt.

Da Aftenbladet avslørte forsøket på å hemmeligholde utbetalingen av drøyt en halv million kroner til den tidligere eleven «Kjetil», hadde Stavanger kommune angivelig aldri tidligere mottatt krav fra mobbeofre i skolen. Aftenbladets omtale førte til et ras av henvendelser fra mobbeofre. Advokatkontoret til «Kjetil» så seg høsten 2014 nødt til å etablere en egen advokatgruppe som gjennomgår mobbeofres saksmapper og mulighet til å fremme krav. Kontoret hadde pr desember kontaktet av 18 mobbeofre, hvorav ni ble gransket med tanke på økonomisk krav eller søksmål rettet mot kommunene Stavanger eller Sandnes. Gitt det lave antallet mobbesøksmål i Norge, indikerer dette at ulovlig hemmelighold kan ha skjult eller undertrykt en rekke slike saker også ellers i landet.

Stavanger Aftenblad

LINE 25 NR. 132. ÅRSANGANG - LØSSALG: KR 26,00 (LEVERT HURT FRA KR. 8,50)

www.aftenbladet.no

Mobbesak Stavanger NYHETER 1. DEL side 4-7

MOBBEOFFER
gikk til sak.
KOMMUNEN
fryktet tap
av omdømme,
betalte en halv
million kroner
og krevde full
taushet.

STYLING
Alexander Kristoff slet i høyden
I går kom han på 149. plass på andre etappe i Sveits Rundt.
SPORT I DEL SIDE 26-27

GAFFELT
Nå er det tid for luft i luggen

TEATER
To Hedda-priser til Rogaland Teater
Utmerkelsene fikk teateret for Årets forestilling og Særlig kunstnerisk innsats.
NYHETER 1. DEL SIDE 6

7 425 649 231359

8 PR BLÅBÆR 8,80 pr. kurv	10 PR Norsk! BLONNKÅL 35,00 pr. stk	14 PR GRØNNE ERUER 8,00 g, 14,95 pr. kurv	29 PR HJEL ØRILLET KYLLING 850 g, Norsk 45,00 pr. stk	REMA 1000
---	--	---	---	------------------

Spiselig. Holdbarhet og varer 2-3 dager. Ikke å pakke innholdet i papir. Se for fullstendig informasjon om mattryk og holdbarhet på www.rema1000.no

Aftenbladet avsløring av Stavanger kommunes forsøk på å betale et mobbeoffer fra skolen til taushet i all hemmelighet skapte sterke reaksjoner, og ble gjenstand for stor oppmerksomhet i nasjonale medier.

Funn 2.9: Under flere års ulovlig hemmelighold av klagesaker behandlet av folkevalgte, har så å si samtlige klager fra kommunens innbyggere blitt avvist.

Da flere hundre ulovlig hemmeligholdte klagesaker fra formannskapet i Stavanger ble frigitt i sladdet form høsten 2014 (etter Aftenbladets avsløringer om ulovlig hemmelighold), gikk vi gjennom hver og en av disse. Et funn var at en rekke ubehagelige saker – som kontroversielle dommer mot kommunen, utbetaling av flere erstatninger eller tomtetvister eller næringssaker – var hemmeligholdt. Et annet var hemmeligholdet av de mange klagesakene – som klager på avslag på barnehageplass eller kommunal bolig. Aftenbladet kunne påvise at formannskapet på ti år hadde behandlet klager fra minst 360 innbyggere, hvorav 355 ble avvist. I sakene til tre klagere som fikk medhold, var det administrasjonen selv som hadde snudd før politikerne behandlet sakene. Kun to ganger på ti år gikk de folkevalgte mot rådmannens innstilling. Hemmeligholdet i Stavanger fungerte grovt sett slik: Rådmannen avslo alle klager. Politikerne fulgte alltid rådmannen. Media og offentligheten fikk aldri innsyn.

3. Om metodebruk

3.1 Undersøkelse av ulovlig hemmelighold – første forsøk

Liten spørreundersøkelse – ti største kommuner. Etter å ha påvist systematisk ulovlig hemmelighold i Stavanger, ønsket vi å finne ut hvorvidt hemmeligholdet var utbredt. Vi henvendte oss i første omgang pr. e-post til rådmennene i de ti største kommunene i Norge. Vi sendte dem fem spørsmål, som i korthet gikk ut på å røyke ut om de praktiserte samme type hemmelighold av lukkede møter som Stavanger. Det vil si om den aktuelle kommunen hadde utvalg eller politiske møter der kunngjøringer, sakskart samt vedtak/saksprotokoller ble holdt hemmelig for mediene og kommunens innbyggere. I svarene vi mottok, hevdet rådmennene at de holdt seg til loven. Det var imidlertid et unntak: Som en følge av våre spørsmål innså Trondheims bystyresekretariat at møtene i kommunens klagenemnd ikke ble kunngjort for offentligheten – noe det nå skulle ryddes opp i.

Behov for nasjonal undersøkelse? Professor Jan Fr. Bernt ved Universitetet i Bergen, en av Norges fremste offentlighetsekspert, mente avsløringen av hemmeligholdet i Stavanger aktualiserte behovet for en nasjonal utredning av kommunenes regler og praksis rundt ytringsfrihet og hemmelighold. Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner, partifelle med Stavangers ordfører, hadde ifølge departementets kommunikasjonsrådgiver ikke tid til å la seg intervjuet av Aftenbladet om dette. Trass i Aftenbladets vilje til å vente på en anledning, hadde heller ikke hans statssekretær Kristin Holm Jensen anledning til et intervju om åpenhet og hemmelighold. «Men du kan sitere henne på at kommunene har et selvstendig ansvar for å følge de lover og regler som gjelder. Vi har tillit til at de gjør det,» skrev departementets kommunikasjonsrådgiver.

Ifølge kommunalministeren var det altså pr. juni 2014 – midtveis i feiringen av Grunnloven - ikke behov for en undersøkelse av åpenhet og hemmelighold i kommunene. Statsråden hadde tillit til at kommunene praktiserte åpenhet i henhold til loven.

3.2 Bred kommuneundersøkelse av ulovlig hemmelighold

Bruk av tidligere undersøkelser. Vi ønsket å teste vår mistanke om Stavanger ikke er den eneste kommunen i Norge som praktiserer ulovlig hemmelighold – så å si mens de feiret Grunnlovsjubileet. En rekke tidligere undersøkelser har påvist slike lovbrudd, og en av dem pekte seg ut som spesielt interessant. Norsk Presseforbunds offentlighetsutvalg gjennomførte i 2011 en omfattende spørreundersøkelse om åpenheten i alle norske kommuner. Ett av spørsmålene lød: *“Har kommunen reglementsbestemt at det gjelder taushetsplikt for saker som behandles bak lukkede dører i kommunestyret?”* Spørsmålet kan framstå som tørt og teoretisk. I praksis avdekker det hvorvidt kommunene holder seg med regler som pålegger politikerne taushetsplikt i strid med loven. Offentlighetsutvalget visste at Kommunaldepartementet allerede i 2000 (Veiledning H-2112) hadde bedt kommunene slutte å pålegge folkevalgte taushetsplikt om drøftinger, vedtak etc om saker unntatt offentlighet – som behandles i lukkede møter. Undersøkelsen avdekket at 82 prosent av

kommunene påla politikerne ulovlig taushetsplikt bak lukkede dører. Det oppsiktsvekkende funnet førte ikke til reaksjoner fra kommunalministeren, men i desember 2011 sendte Offentlighetsutvalget et brev til alle kommuneledere der de ble bedt om å rette seg etter departementets veiledningskriv fra 2000.

Jan Tore Sanner er den sjuende kommunalministeren som har latt være å rydde opp i ulovlig knebling av lokalpolitikere, siden departementet sa ifra første gang i 2000.

Arbeidshypotese: Kommunene i Norge var pr. 2011 så godt opplyst om sin ulovlige praksis – via myndigheter og interesseorganisasjoner – at det ville være svært oppsiktsvekkende om de pr. 2014 ikke hadde innrettet seg etter loven. Enkelt saker i media og beslektede undersøkelser av for eksempel ytringsfrihet blant kommuneansatte tydet likevel at kommunene ikke nødvendigvis respekterte loven når det gjaldt hemmelighold, selv om kommunalministeren hadde tillit til dette.

Innsyn i tidligere kommuneundersøkelse: Undersøkelsen til NPs offentlighetsutvalg, «Få opp døra! Åpenhetsindeks for norske kommuner» (2011) viste hovedfunn, enkelt eksempler og statistikk fordelt på fylker. Vi spurte om og fikk innsyn i bakgrunnsdataene – i form av et Excel-ark med alle norske kommuners svar på spørsmålene i undersøkelsen.

Aftenbladets undersøkelse i Kommune-Norge: I databasen kunne vi sortere ut de kommunene som hadde svart «ja» på at de hadde et reglement som sier «at det gjelder taushetsplikt for saker som behandles bak lukkede dører». I stedet for å spørre disse rådmennene igjen, besluttet vi å selv innhente og lese de politiske reglementene til de aktuelle kommunene.

Vi hadde fra før foretatt noen stikkprøver: Innhentet reglement, påpekt det vi anså som regelbrudd, og testet funnet med offentlighetsekspert. Vi visste derfor hva vi skulle se etter i reglementene, og fant det realistisk å innhente et større antall eksempler.

Innhenting av reglementer: En rekke kommuner har de politiske reglementene liggende på sin hjemmeside, men det varierer hvor tilgjengelig de er. Vi konsentrerte oss om reglementene til kommunestyrene. Som regel dukket reglementet opp ved å google «kommunens navn», «kommunestyre» og «reglement». Etter hvert fant vi andre egnede søkeord, som «delegeringsreglement», og lærte hvor på kommunenes nettsider de gjerne befant seg. Lå ikke reglementet på nett, ba vi om innsyn pr. e-post.

Systematisering i Excel-ark: Til å være en manuell innhenting, omfattet undersøkelsen relativt store mengder informasjon. Vi bearbeidet Excel-arket for å holde oversikten. For hver kommunes reglement, kopierte vi sitatet fra reglementet som vi mente brøt med loven. Sitatet ble limt inn i en

egen celle, kalt «Sakset». I neste celle la vi inn lenken til reglementet. I cellen «Ulovlig» ble lovbrudd gitt 1 poeng. Lovlig reglement 0 poeng. Cellen «Uklar» ble markert hvis vi vart usikre på om kommunen brøt loven. I en celle noterte vi når reglementet var vedtatt eller justert.

A	B	E	H	K	L	M	N	O	P	Q
Knr	Kommune	Folkem	7)	Generell taushetsplikt fra	Vedtatt (rev.)	Ulovlig	Uklart	Ekspert	Sakset	Lenke
0814	Bamble	14030	0	Ja, inntil annet bestemmes	16.09.2010	1			Når et organ behandler en enkelt sak for lukke	
0807	Notodden	12396	0	Ja, fordi én bestemmelse ød	07.02.2013	1			Når en sak behandles for lukkede dører, plikte	
0815	Kragerø	10695	0	Ja, fram til annet er bestemt	18.06.1998	1			Lukkede dører	http://www.
0833	Tokke	2316	0	Ja, taushet inntil annet er be	29.11.12.	1			Når det er vedteke at ei sak skal	http://www.
0906	Arendal	42229	0	Ja, om forhandling og vedtak	16.06.2011	1			7.10 Taushetsplikt Ethvert medlem som gjenn	
0904	Grimstad	20823	0	Ja, om forhandlingene.	10.12.2007	1			Blir det vedtatt å behandle en sak for lukkede e	
0926	Lillesand	9713	0	Ja, så langt ikke annet blir ve	13.05.2014	1			Medlemmer, varamedlemmer og kommunalt e	
1001	Kristiansand	82394	0	Ja, fram til annet er bestemt	29.09.2011	1			Taushetsplikt:	http://www.
1014	Vennesla	13334	0	Ja, om forhandlingene	06.09.2012	1			4. Dersom det blir vedtatt å behandle en sak fo	
1018	Søgne	10709	0	Ja, inntil annet bestemmes e	28.04.2011	1			Blir det vedtatt å behandle sak fo	http://www.
1004	Flekkefjord	9013	0	Ja, inntil annet bestemmes e	01.10.2011	1			Blir det vedtatt å behandle sak for lukkede dør	
1032	Lyngdal	7815	0	Ja, inntil annet bestemmes e	04.09.2003	1			Blir det avgjort å behandle en sak	http://www.
1103	Stavanger	126021	0	Ja, taushetsplikt - må ikke gi	26.09.2011	1			Styret kan vedta å behandle en	
1149	Karmøy	40063	0	Ja, taushetsplikt inntil annet er vedtatt - kan o		1			Blir det vedtatt å behandle en sak	http://www.
1124	Øya	23350	0	Ja, taushetsplikt - må ikke gi	Ukjent	1			Når personvern hensyn eller	http://www.
1120	Klepp	17397	0	Ja, dersom ikke annet er ved	25.11.2014	1			Kommunestyremøta er opne,	http://politik
1119	Hå	16822	0	Ja, taushetsplikt dersom ikke	07.09.1995	1			Kommunestyremøta er opne, me	https://www
1121	Time	16450	0	Ja, taushetsplikt inntil annet er bestemt		1			Blir det vedtatt å behandle ei sak	http://www.
1130	Strand	11379	0	Ja, taushetsplikt om alt, til ar	19.06.1996	1			Når en sak behandles for	Pdf
1122	Gjesdal	10508	0	Ja, taushetsplikt inntil annet	18.06.2012	1			Blir det vedtatt å behandle en	http://www.
1146	Tysvær	10191	0	Ja, taushetsplikt inntil annet vedatt - kan og ve		1			Dersom det er gjort vedtak om	http://www.
1127	Bandsvær	10651	0	Ja, taushetsplikt inntil annet	06.02.2014	1			Blir det vedtatt å behandle en	http://www.

Kvalitetssikring av eksperter: En egen celle het «Ekspert». Da vi var ferdige med innhenting og våre «innstillinger» til om hver enkelt kommune begikk lovbrudd eller ikke, sendte vi Excel-arket over til to av landets fremste eksperter på offentlighet og ytringsfrihet: Juridisk rådgiver Kristine Foss i Norsk Presseforbund og advokat Jon Wessel-Aas. I ekspertcellen noterte de eventuelle kommentarer eller innvendinger til våre funn. Vi ønsket ikke å publisere artikler om at et større antall kommuner bryter loven uten å være helt sikre på at vi hadde konkludert riktig. I tillegg gis en slik undersøkelse selvsagt økt troverdighet og gjennomslagskraft dersom vi kan fortelle at den er kvalitetssikret av tunge fagpersoner.

Utvelging av kommuner: Vi plukket utelukkende blant kommunene som i 2011 brøt loven, og som den gang hadde fått brev om dette. Blant disse forsøkte vi å plukke tilfeldig - med to unntak: Vi sikret at vi sjekket kommuner i alle fylker i Norge. Og vi sikret at både store og små kommuner (folketallet lå i Excel-arket) var representert.

Utvalget av «lovbryterkommuner» i 2011 utgjorde 82 prosent av landets 428 kommuner - altså rundt 350 kommuner. Innhenting var tidkrevende, og vi satte strek etter å ha innhentet og vurdert reglementene i 140 kommuner. Etter ekspertenes kvalitetssikring kunne vi fastslå at 106 av kommunene fortsatt brøt loven. 23 kommuner hadde rettet opp i regelverket. For 11 kommuner var regelverket uklart. Men noen spørsmål meldte seg: Hvordan gi kommunene tilsvar, når de skulle «henges ut» for med åpne øyne å gi politikerne lovstridig munnkurv?

Elektronisk spørreundersøkelse: Fordi det ressursmessig blir urealistisk å intervju 106 ordførere eller rådmenn, eller å sende hver og en av dem spørsmål pr. e-post, laget vi en elektronisk spørreundersøkelse. I Questbacks verktøy Easyresearch Feedback manager satte vi opp et spørreskjema som konfronterte de enkelte ordførerne med vårt funn. Vi spurte også om hvordan de ville reagere på det ulovlige forholdet som var avdekket. Vi har benyttet denne metoden tidligere.

Erfaringen var at om man skal få inn mange svar, bør spørsmålene være få og enkle. Vi innhentet mailadressene til ordførerne i de 106 kommunene, sendte dem en e-post der bakgrunnen for vår henvendelse ble forklart og med lenke til følgende skjema:

Både konfronterende og åpne spørsmål: Kommunene som erkjente lovbruddet – noe de fleste gjorde – måtte svare på når de ville rette opp dette. Nettopp denne konfronteringen skulle vise seg å få stor betydning. Ved publisering hadde 55 av 60 ordførere som hadde svart, forpliktet seg overfor Aftenbladet til å ta initiativ til å rette opp regelverkene. Noen av de ivrigste hadde sågar tatt slike initiativ før vi hadde rukket å publisere undersøkelsen.

Etter gjentatte purringer hadde 60 ordførere (og noen rådmenn) svart. Årsaken til at litt under halvparten ikke svarte kjenner vi ikke. Men likevel kan vi fastslå at vi aldri har opplevd at en undersøkelse umiddelbart fører til så store endringer – som i praksis kan bidra til å åpne opp mange lukkede kommuner over hele landet.

I undersøkelsen ga vi - i tillegg til statiske svaralternativer – ordførerne mulighet til å utdype svarene sine. Det ga oss innsikt i hvordan de tenker, tips til oppfølgingsartikler og viste for eksempel at et flertall mente statlige myndigheter burde rydde opp og lage ett regelverk for alle kommunestyre etc.

«Slike regler er rett og slett maktmisbruk. Undersøkelsen er solid dokumentasjon på alvorlige holdningsproblemer i kommunene.»

Jan Fr. Bernt, professor i offentlig rett, om Aftenbladets undersøkelse

Oppklaringssamtaler og «voksenopplæring» av ordførere: Enkelte kommuner protesterte på at de hadde ulovlig reglement. Flere ordførere ringte oss opp eller sendte e-poster om dette. Med ett unntak endte alle diskusjonene med at Aftenbladets funn viste seg å være korrekte. Unntaket var en kommune som hadde rettet regelverket i 2014, men der det utdaterte regelverket hadde blitt liggende på kommunens hjemmeside.

Ordførerne ble gjerne overbevist når de innså grundigheten og kvalitetssikringen av funnene. Det er ikke å ta i at enkelte av samtalene fungerte som høflig innføring i hvordan norsk lov fungerer når det gjelder offentlighet. Uten ryggdekningen fra de virkelige ekspertene, som Bernt, Foss og Wessel-Aas hadde ikke dette vært mulig.

Mange ordførere takket faktisk Aftenbladet for å ha påvist de ulovlige reglene. Dialogen med ordføreren i Sortland i Finnmark endte slik:

Fra: Grete Ellingsen [mailto:Grete.Ellingsen@sortland.kommune.no]

Sendt: 16. desember 2014 09:11

Til: Ergo, Thomas

Emne: SV: PÅMINNELSE/HASTER Ulovlig politisk reglement i din kommune - spørsmål fra Aftenbladet

Hei Thomas

Sak med endring av reglementet er nå bestilt til ferdigbehandling i kommunestyret i februar.

Vi er jo fortsatt i Grunnlovens jubileumsår, - og vi har behørig markert de grunnleggende verdier for vårt stat og forvaltningsystem. Det er derfor både pinlig og beklagelig at det er avdekket at store deler av kommune- Norge kan ha begrenset debatter som skulle skje i det offentlige rom.

På annen siden så er det bra at det er blitt avdekket, og jeg håper det stilles et tydelig krav til kommunene om at vi både skal ha reglementer og en praksis som følger norsk lov.

Ha ei god jul

Med vennlig hilsen

Grete Ellingsen

ordfører

4. Metodebruk: Eksempler på kildekritikk

4.1 De politiske møtene som ikke eksisterte

En mistanke om hemmelighold satt i system: I flere tiår har politikerne i Stavanger holdt lukkede møter og behandlet saker som ikke er blitt kunngjort offentlig eller overfor media. Politikerne har holdt seg med ett sett sakskart, saksdokumenter og protokoller over vedtak. Media og offentligheten har ikke fått dette. Dette er en strengt ulovlig praksis. Det er lov å unnta navn, personsensitive opplysninger og andre opplysninger for å verne personer eller forretningshensyn, men ikke mer. Kommunen plikter å offentliggjøre ethvert møte, enhver sak – og grovt sett forklare hva hver sak handler om, selv om enkeltopplysninger skal vernes i henhold til offentlighets- eller forvaltningsloven. Hvordan ulovlighetene har kunnet pågå i så mange år, går vi ikke inn på her. Vi fastslår bare at hemmelighold kan være behagelig for myndighetene. Det er ikke urimelig å hevde at også pressen har forsømt seg. Og hvis en ressurssterk kommune – med kompetente jurister – framstiller en praksis som legal, er det lett for politikere og journalister å slå seg til ro med det. Stavangers ulovlige hemmeligholdsregime fungerte i korthet slik: Saker unntatt offentlighet ble holdt på røde eller grønne sakskart. Hvis sakene ble behandlet i et ordinært møte, ble eventuelle journalister sendt ut av møtelokalet.

Det forelå som hovedregel ikke offentlig informasjon om sakene verken før eller etter den politiske behandlingen i de lukkede møtene. Dermed risikerte allmennheten og journalistene ikke å oppdage sakene som ble behandlet på røde eller grønne kart i det hele tatt. De to av oss som stilte spørsmål ved praksisen sommeren 2014, hadde begrenset erfaring med politiske møter i Stavanger.

Kildekritikk – det hemmelige mobbemøtet: Én av oss hadde i noen uker kjent til at Stavanger kommune var saksøkt av en tidligere elev for å ha sviktet under flere år med mobbing på skolen. Parten ønsket åpenhet om saken, men ba oss vente fordi kommunen fra å nekte ansvar nå hadde

innledet forhandlinger om et forlik – i håp om å unngå en rettssak. En annen journalist i Aftenbladet hadde samtidig fått kjennskap til at formannskapet skulle behandle en sak i lukket møte – uten at dette var annonsert noe sted. Han kjente ikke sakens innhold, og begjærte om innsyn i hva saken handlet om, eventuelt sladdete dokumenter og adgang til møtet. Det ble avslått. På dette tidspunktet våget ikke politikerne en gang off record å bekrefte hva saken handlet om.

Vår alminnelige forståelse av offentlighetsloven var at vi på forhånd hadde rett til å vite om en hver sak politikerne skal behandle, deretter hva vedtaket ble, og hvem av de folkevalgte som stemte for hva. Da det lukkede, ekstraordinære møtet fant sted 28. april, innså vi at selve hemmeligholdet kanskje var enda mer interessant enn selve mobbesaken. Vi lot derfor møtet gå sin gang, uten å omtale det. Slik kunne vi observere prosessen, uten å påvirke den nevneverdig. Vi var til stede i gangen for å fotografere formannskapspolitikere og ledende representanter fra administrasjonen i det de gikk inn i møtet. Da omtalen av mobbeforliket uteble, skal oppfatningen på Rådhuset et par uker senere ha vært at «saken glapp» for Aftenbladet.

Til høyre rådmann Inger Østensjø på vei inn til det ekstraordinære formannskapsmøtet 28. april 2014. Møtet var verken kunngjort eller registrert i protokollene etterpå. På møtet vedtok politikerne å betale 550.000 kroner til et mobbeoffer «utelukkende for å få saken ut av verden» og for å avverge negativ presse og tap av omdømme. Et hemmelig møte i strid med loven, viste det seg senere.

Tiden fram til første publisering 16. juni brukte vi til å researche mobbehistorien. Samtidig undersøkte vi i hvilken grad kommunens hemmelighold var i tråd med offentlighetsloven, forvaltningsloven, kommuneloven etc.

Mange spørsmål - gjennomgang med offentlighetsekspert: Hadde kommunen anledning til å ikke kunngjøre det ekstraordinære lukkede møtet, der kun en sak – av ukjent karakter – sto på dagsorden? Ingenting sto på kommunens nettside over møter, ei heller på tv-skjermen i rådhuset, som vi avfotograferte i det politikerne gikk inn i det lukkede møtet. Hadde kommunen anledning til å

hemmeligholde hva saken handlet om? Eller hva politikerne vedtok? Hadde kommunen anledning til å nekte oss å være til stede ved møtets start, før saken eventuelt ble vedtatt å gå for lukkede dører? Hadde kommunen lov til ikke å legge ut en protokoll om møtet vedtak i etterkant? Er det riktig at hele saken kan holdes hemmelig fordi kommunen har inngått et rettslig forlik om taushet om saken? Dette og flere spørsmål søkte vi svar på. Svarene mente vi dels å kjenne fra før, gjennom vår erfaring med offentlighetsloven. Dels søkte vi råd om disse og flere andre spørsmål hos noen av landets fremste eksperter på meroffentlighet: Gunnar Bodahl-Johansen (tidligere Institutt for journalistikk), Arne A. Jensen (Norsk Redaktørforening), Kristine Foss (Norsk Presseforbund) og professor Jan Fr. Bernt (Universitetet i Bergen).

«Det må uansett utfall ses hen til risiko for omdømmetap som følge av sannsynlig sterk medieeksponering.»

Stavangers rådmann Inger Østensjø i saksframlegg i ulovlig hemmeligholdt møte om mobbeforlik

Innsynsbegjæringer – blant annet om oppstilling av data: I løpet av fire uker i mai og juni sendte vi et stort antall begjæringer om innsyn. I tillegg gjennomførte vi en rekke samtaler og mailutvekslinger med kommunen. I løpet av research-fasen hadde vi fra en kilde fått kunnskap om ytterligere en erstatningssak der kommunen skulle ha betalt ut et betydelig beløp til flere søsken - uten at media eller allmennheten var kjent med dette. Dette var en barnevernssak fra november 2012.

Med grunnlag i Offentlighetsloven kan man ikke bare be om innsyn i dokumenter. Lovteksten åpner også for bistand til at det offentlige organet på anmodning lager oppstillinger og samlinger av spesifikk data som man kan søke innsyn i. Vi ba kommunen lage en oversikt over alle utbetalinger av erstatninger, oppreisning, forsikrings- eller skadeutbetalinger inne skole og barnevern siden 2000. I tillegg ba vi om at de laget en liste over alle advokater som hadde representert de respektive søkerne. Hypotesen vår var at kommunens eventuelle utbetalinger av erstatninger skjedde i hemmelighet.

Purringer, spørsmål, purringer, spørsmål, purringer, spørsmål: En måned med purringer og oppfølgingsspørsmål fulgte. Når vi fikk bekreftet at flere millionutbetalinger hadde funnet sted, spurte vi hvem som hadde vedtatt disse. Når det ble bekreftet at de hadde blitt vedtatt av formannskapet, ba vi datoer for vedtakene. Da vi fikk datoene, spurte vi hvorfor disse sakene ikke sto oppført i kommunens offentlige protokoller over møter arrangert på de aktuelle datoene. Kommunens kommunikasjonssjef hadde overtatt ansvaret for dialogen med oss, men også en kommunaldirektør, kommuneadvokaten og flere saksbehandlere fra ulike avdelinger arbeidet med å gi oss svar. Samtidig innhentet vi tilsvar til reportasjer om de to ovennevnte erstatningssakene. Sistnevnte handlet om en millionutbetaling til søsken. I første omgang hadde de fått pengene på konto, men ikke et eneste brev med en unnskyldning eller forklaring på hvorfor de fikk pengene. Politikernes godkjenning av utbetalingen fantes det heller ingen spor av i offentligheten. Man kunne si at erstatningsutbetalingen var nær perfekt kamuflert.

Avdekking av lovbrudd på lovbrudd: Med ekspertenes hjelp var vi i ferd med å lage en punktvis gjennomgang av alle lovbrudd kommunen hadde begått i de konkrete sakene. Men noen dager før dette arbeidet var klart, var det som om demningen brast. I en e-post 17. juni – en måned etter at vi sendte første begjæring om innsyn – mottok vi en mail fra kommunikasjonssjefen der kommunen vedgikk «feil» praksis på kunngjøring og protokollering av saker unntatt offentlighet.

De ble verken kunngjort eller protokollert for offentligheten. I Stavanger kommune praktiserte man to typer politiske møter: Åpne møter som ble kunngjort og protokollert. Møter med saker på rødt kart (klagesaker) og grønt kart (andre saker unntatt offentlighet). Disse ble aldri kunngjort og protokollert og saksdokumentene ble kun sendt politikerne, merket deres navn – og gjerne inndratt etter møtet. Den dobbelte bokføringen ble forsøkt framstilt som en mindre feil som kommunen nå ville justere. I virkeligheten handlet «feilen» om et svært alvorlig hemmelighold av mange hundre, kanskje flere tusen saker, mange år tilbake i tid. En ordfører fra slutten av 80-tallet bekreftet at praksisen pågikk også i hans tid. 18. juni bekreftet ordfører Christine Sagen Helgø det systematiske ulovlige hemmeligholdet. Hun beklaget «på det sterkeste» og lovet å avvikle praksisen fra august 2014. Offentlighetsekspertene kritiserte Stavanger kommune i harde ordelag.

«Det må være lov å spørre om de egentlig har skjønt hvem de sitter i folkevalgte organer på vegne av.

Kristine Foss, juridisk rådgiver Norsk Presseforbund

Framprovosering av offentliggjøring av de hemmeligholdte saksprotokollene: Før sommeren lovet ordføreren å offentliggjøre alle ulovlig hemmeligholdte sakskart. Hun opprettet også umiddelbart et åpenhetsutvalg for å gjøre en bred gjennomgang av kommunens praksis når det gjelder åpenhet og ytringsfrihet. Ordførerens engasjement og tiltak stilnet debatten.

Høsten 2014 bestemte vi oss for å granske de hemmeligholdte sakene som hadde vært behandlet på røde og grønne kart i flere tiår. Vi oppdaget at disse fortsatt ikke var lagt ut på kommunens hjemmeside. Nå begynte et nitidig arbeid opp mot kommunen som førte til at flere hundre ulovlig hemmeligholdte sakskart og saksprotokoller fra formannskapet ble lagt ut på kommunens hjemmeside.

På vår anmodning skulle kommunen legge ut saker tilbake til år 2000. Fordi kommunen hadde erkjent at disse sakene var blitt ulovlig unntatt offentlighet, begjærte vi formelt ikke om innsyn. Vi snarere anmodet høflig om at kommunen nå fremla sakene de hadde sagt de skulle være åpne. Da kommunen hevdet å ha lagt ut det vi hadde bedt om, viste våre stikkprøver at enkeltsaker vi kjente til fortsatt ikke var å finne på kommunens hjemmeside. Da vi påpekte dette, vedgikk saksbehandleren at kun røde sakskart var lagt ut. Grønne sakskart, andre saker enn klagesaker, var fortsatt ikke tilgjengelige. De ble så lagt ut. Nye stikkprøver ved hjelp av saker vi kjente til, førte til at nye saker og møter ble lagt ut.

el på åpenhet: x Channel "Sider (Sci) x SAHA_20141030_EI

Politikk-og-demokrati/Styrer-rad-og-utvalg/Stavanger-fc

Politikk og demokrati | Jobb og karriere | Om kommun

og utvalg / Stavanger formannskap / Stavanger formannskap - unntatt offentlig

Stavanger formannskap - unntatt offentlighet

Del innhold

[Møtekalender 2000](#)

[Møtekalender 2001](#)

[Møtekalender 2002](#)

[Møtekalender 2003](#)

[Møtekalender 2004](#)

[Møtekalender 2005](#)

[Møtekalender 2006](#)

[Møtekalender 2007](#)

[Møtekalender 2008](#)

[Møtekalender 2009](#)

[Møtekalender 2010](#)

[Møtekalender 2011](#)

[Møtekalender 2012](#)

[Møtekalender 2013](#)

Møtekalender 2014

Møtedato	Saksliste	Møteprotokoll
23.01.14	Saksliste	Møteprotokoll
13.02.14	Saksliste - klagesaker	Møteprotokoll - klag
13.03.14	Saksliste - klagesaker	Møteprotokoll - klag

Informasjonskapsler på www.stavanger.kommune.no

Vi bruker informasjonskapsler på dette nettstedet vårt samtykker du i vår bruk av informasjonskapsler i henhold til vår

Stavanger formannskap - unntatt offentlig

Flere hundre ulovlig hemmeligholdte saksprotokoller fra formannskapet ble fram mot nyttår 2014 lagt ut på Stavanger kommunes hjemmeside.

Innsynsbegjæringer i hemmeligholdte saker – oppgjør med sladdehysteri: Deretter startet en ny møysommelig prosess: En rekke innsynsbegjæringer på grunnlag av saksprotokollene. Vedtakene var sladdet, til dels overdrevent sladdet. Vi måtte derfor gå inn i diskusjoner med kommunen om hva som er lov å sladde og ikke. Igjen er det kun opplysninger som skal verne personer eller forretningsforhold som kan sladdes. Men kommunen sladdet så vel navn på rettsinstanser og dato og andre opplysninger man ikke kan unndra etter loven. De sladdet sågar navnet på rådmannen, i vedtaket der hun i lukket møte ble ansatt i 2006. Dette nevnes for å forklare at vår medvirkning til åpningen av hemmeligholdet av politiske saker i Norges fjerde største kommune har vært en tung prosess. Også antall politiske utvalg som har bedrevet den ulovlige praksisen har utvidet seg, ettersom vi har pekt på enkeltsaker behandlet på for eksempel grønt kart. Minst sju politiske utvalg – hvorav formannskapet står for tre - har hatt en ulovlig praksis, og kommunen sørget i løpet av desember for at de respektive utvalgenes sakskart og protokoller nå er tilgjengelige på kommunens nettside. De andre utvalgene kommunen erkjenner har operert med røde og grønne kart, er kommunalstyrene for henholdsvis levekår, kultur og idrett, miljø og utbygging, og lønn og

administrasjon. Dette arbeidet - samt debatten om hvilke andre utvalgs praksis for åpenhet - fortsetter i 2015.

4.2 Varsleren som ble straffet

Artikkelen som hang i en tynn tråd: «Har Aftenbladet sluttet med kildekritikk?» Det var spørsmålet en kommunikasjonsrådgiver i Stavanger kommune innledet telefonsamtalen med. Etter å ha skrevet om varsling i Stavanger kommune, hadde vi blitt gjort oppmerksom på at en ansatt i barnevernet skulle ha blitt behandlet kritikkverdig etter å ha varslet om det hun oppfattet som en leders mobbing og trakassering av en av sine medarbeidere. I korthet oppfattet vi at kommunikasjonsrådgiveren forsøkte å snakke ned troverdigheten til varsleren, som hadde bestemt seg for å fortelle om sin opplevelse anonymt.

Ett år i forveien hadde kommunens barnevernssjef ilagt henne en såkalt muntlig advarsel. Dette var en skriftlig irettesettelse som ville følge hennes personalmappe i kommunen - og potensielt ville kunne begrense hennes yrkesmuligheter. En annen ting var signalet irettesettelsen ga overfor andre ansatte.

Kommunikasjonsrådgiveren ga beskjed om at vi var på ville veier, at varsleren ikke var troverdig, og at vi bedrev en kritikkverdig form for én-kildejournalistikk. Vi oppfattet det som et forsøk på å stanse artikkelen. Omtrent samtidig fikk vi en sms fra kvinnen som skulle ha blitt mobbet av sin leder. Vedkommende var i motsetning til varsleren fremdeles ansatt i den aktuelle etaten, og jobbet dermed fortsatt for lederen som var anklaget. Varsleren hadde selv byttet jobb. Den ansatte som kontaktet oss fortalte at hun ikke «føler meg mobbet av min leder». Men spørsmålet gjaldt påstått mobbing og trakassering ett år tilbake i tid.

«Jeg oppfattet og oppfatter ikke mailen som varsling, men som tilbakevending til en kommunikasjonsstil vi var blitt enige om å gå bort fra.»

Gunnar Toresen, barnevernssjef i Stavanger kommune

Samtidig ble vi kontaktet av en fagforeningsleder som støttet ledelsen i saken. I tillegg kom at barnevernssjefen som hadde refset kvinnen som mente hun varslet, blankt avviste påstandene om at refsen var en gjengjeldelse. Han hevdet kvinnen ikke var en varslere, men at hun hadde gjort seg skyldig i en uønsket «kommunikasjonsstil». «Det er stor takhøyde for meningsytringer i vår tjeneste,» hevdet han. Internt diskuterte vi derfor muligheten for å skrinlegge saken. Av følgende grunner besluttet vi å gå videre:

- Det kunne framstå som kildene som avviste varslingen var påfallende koordinerte i sitt budskap.
- Enkelte andre kolleger hevdet kvinnen hadde grunn til å varsle – og at hun gjorde det i god tro.

- Hvis en person det ble varslet på vegne av senere tok dette ille opp, så betyr ikke det nødvendigvis at varslingen ikke var gjort i god tro.
- Vi hadde dokumentasjon på både varsling og refs, og vi mente dette fremstod som en reell varsling.
- I våre møter og samtaler med varsleren framsto hun som troverdig.

Svar på forsøket på å svekke den angivelige varslereens troverdighet: Vi løste kildeproblemet slik:

- Vi identifiserte enda flere tidligere kolleger av varsleren og den det ble varslet på vegne av, og intervjuet dem anonymt om troverdighet, grunnlag for å varsle etc. Dette var en håndfull nåværende og tidligere ansatte ved avdelingen.
- Vi la fram alt skriftlig materiale for to av landets fremste eksperter på varsling Sissel Trygstad ved forskningsstiftelsen Fafo og Birthe Eriksen ved Universitetet i Bergen. I tillegg la vi fram innvendingene fra ledelsen og de som støttet denne, samt de tidligere ansatte som støttet varsleren, og spurte ekspertene rett ut om vi burde skrive om denne saken. Vi vurderte å følge deres anbefaling. Deres svar var at vi burde publisere saken.

Trolig første kommune som erkjenner straff av varslere: Artikkelen – som virkelig hang i en tynn tråd en stund – utløste intern gransking ved rådmannen. To måneder senere (4/6-14) kunne vi skrive at barnevernssjefen erkjente at han brøt loven da han ila varsleren en disiplinær reaksjon, den ble trukket og han beklaget i et brev til henne. Rådmannen hadde konkludert som de to ekspertene Aftenbladet engasjerte. Det er etter hva ekspertene kjenner til første gang en kommuneledelse selv erkjenner å ha gjort seg skyldig i brudd på arbeidsmiljølovens (§2-5) – forbudet mot gjengjeldelse mot en varslere.

Aftenbladet 4. juni 2014.

4.3 Undersøkelsen det ikke ble noe av. Bortkastet?

Dette prosjektet startet egentlig med et ønske om å granske ytringsfrihetens kår i et utvalg virksomheter i Rogaland. Våre undersøkelser og tilfeldigheter gjorde at vi etter hvert fulgte veier vi ikke hadde sett for oss. Aftenbladets åpenhetsprosjekt levde etter hvert sitt eget liv, ikke helt slik vi hadde tenkt og planlagt. I februar 2014 hadde vi bestemt oss for å lage en bred kvantitativ undersøkelse av offentlig ansattes muligheter for å varsle og ytre seg offentlig. Dette var ikke en løs idé. 6. mars hadde vi utarbeidet et spørreskjema med 34 spørsmål om ytringsfrihet og varsling. Disse var en lett bearbeiding av spørsmål fra andre undersøkelser, som FAFOs varslundersøkelser og Norsk Redaktørforenings nye undersøkelse av ytringsfrihet blant sykepleiere, lærere og politi i Oslo og Akershus (2014). Etter sistnevntes modell hadde vi alliert oss med fagforeninger. De stilte seg positive til å formidle et elektronisk spørreskjema via mail til totalt flere tusen ansatte i kommuner og sykehus. Vi diskuterte om vi skulle gjennomføre undersøkelsen selv (ved hjelp av Easyresearch) da vi kom over nyheten som snudd opp ned på vår agenda.

Stavanger og Sandnes kommuner hadde selv gjennomført en liknende undersøkelse i 2013. Den hadde gått under radaren for både pressen og politikerne. Det vil si: Politikerne hadde tatt den til orientering. I alt 5400 ansatte i de to kommunene hadde svart på Rogaland revisjons etikkundersøkelse med 22 spørsmål om etikk, ytringsfrihet, varsling og korrupsjon. Hvorfor hadde den ikke skapt debatt? Vårt svar er langt på vei at kommuneledelsen presenterte funnene i rapporten for politikerne på en langt mer positiv måte enn undersøkelsen ga grunnlag for. Da vi leste rapporten så vi flere kontroversielle funn. Blant annet var omfanget av trakassering, mobbing og diskriminering oppsiktsvekkende høyt, særlig i den store levekårsavdelingen i Stavanger (26%). Men det viktigste funnet – slik vi så det – var at over 40 prosent av de ansatte som hadde varslet i Stavanger kommune mente de ikke hadde blitt tatt på alvor av ledelsen.

Aftenbladet 13. mars 2014.

Hver femte ansatte mente og at frykt for represalier fra ledelsen kan føre til at ansatte ikke varsler. Dette er selvsagt ikke vinklingen når rådmenn presenterer sin statistikk. Men vårt arbeid med en egen undersøkelse gjorde det enklere for oss å se at vi nå sto overfor mye av dokumentasjonen vi hadde jaktet. Vi anså oss faglig trygge på hvordan statistikken skulle tolkes og presenteres. Vår egen undersøkelse ble avblåst. Med Stavanger kommunes egen statistikk, kombinert med at flere varslere sto fram med kritikk av kommunen, startet vi en debatt som førte til at kommuneledelsen hasteinnkalte til krisemøte med de tillitsvalgte, og til at bystyret i et ekstraordinært møte våren 2014 vedtok å ruste varslingsberedskapen kraftig opp. Blant annet vedtar de i skrivende stund, 12. januar 2015, et nytt varslingsreglement (se konsekvenser). Undersøkelsen vi la i skuffen var ikke bortkastet. Den gjorde det lettere for oss å ta journalistiske valg som viste seg å få samfunnsmessige konsekvenser.

4.4 Forsøk på å bli kvitt brysom kritiker

Nærmest tilfeldig ble vi tipset om at ordføreren i småkommunen hadde gått til det oppsiktsvekkende skritt å foreslå å kaste kommunens kontrollutvalg. Forslaget var begrunnet i en rekke anklager om brudd på forvaltningsloven. Blant annet ble utvalgslederen anklaget for å ha brudd taushetsplikten, da han informerte en part i en mobbesak om behandlingen i et lukket møte. Anklagene var underbygget av en rekke vedlegg med krasse anklager mot utvalgslederen fra ulike aktører tilknyttet kommuneledelsen. Det ble understreket at lovbruddet muligens var straffbart. Lokalavisen Dalane Tidende hadde få dager før kommunestyrebehandlingen kun en refererende dekning av saken. Bakteppet var at utvalgslederen i flere år hadde igangsatt granskinger og rettet ubehagelig kritikk mot ordføreren og kommuneledelsen for uforvarlig håndtering av mobbesaker i skolen. Da

Bjerkreims kommunestyremøter sjelden dekkes av regionsmediene Aftenbladet eller NRK Rogaland, lå alt til rette for at utvalgslederen skulle bli kastet – i vanære.

Kontrollutvalgets leder, Magne Vaule (t.v.) i et iskaldt møte med ordfører Marthon Skårland (t.h.) på kommunestyremøtet i Bjerkreim høsten 2014. Skårland har anklaget Vaule for mulig straffbart brudd på taushetsplikten og har foreslått å kaste ham.

Bruk av lovverk og eksperter: Vår umiddelbare reaksjon var at utvalgslederen syntes å ha handlet i tråd med loven. Han hadde bare informerte en part i en mobbesak om hva politikerne i et lukket møte hadde sagt om deres sak. Var forslaget et uttrykk for represalier eller gjengjeldelse mot en brysom kritiker? Vi gjorde følgende:

- Satte anklagene om utvalgslederens påståtte lovbrudd opp mot loven: Offentlighetsloven og Forvaltningsloven.
- Fikk tre uavhengige faginstanser på offentlig rett til å sette seg inn i saken: Fylkesmannen i Rogaland, juridisk rådgiver Kristine Foss i Norsk Presseforbund og professor Jan Fr. Bernt ved Universitetet i Bergen.

Vår og ekspertenes konklusjon: Alle påstander om lovbrudd var feilaktige.

Disputt mellom regionsavisen og lokalavisen: Medieundersøkelser viser at lokalaviser er viktige både som kritisk korrektiv og som lim i lokalsamfunnet. Problemet er at de kan tendere mot å være mye lim og lite korrektiv. Dalene Tidendes journalist angrep på kommentarplass i sin egen avis Aftenbladets dekning for å være tendensiøs. Vi svarte på debattplass at det kunne se ut som journalisten forvekslet tendensiøs med kritisk, og at Aftenbladet var opptatt av én ting i dekningen av saken: Å skjøtte vårt samfunnsoppdrag gjennom kritisk og uavhengig journalistikk.

Etter oppslagene ble saken utsatt av kommunestyret, etter forslag fra gruppelederen i Høyre – ordførerens parti.

En viktig innsynsbegjæring: Sekretariatslederen til kontrollutvalget, den daglige lederen i Rogaland kontrollutvalgssekretariat, hadde tidlig argumentert pr. brev for at utvalgslederen hadde lekket og brutt taushetsplikten, med mulig straffansvar. Hun henviste til at en uavhengig advokat hadde konkludert slik, uten å oppgi navnet på advokaten. Denne argumentasjonen hadde ordføreren

adoptert i sitt forslag for kommunestyret. Det var en viktig del av bevismaterialet. Aftenbladet begjærte derfor innsyn i advokatens identitet, som til da hadde vært ukjent, og i hans råd til sekretariatslederen. Det viste seg at «advokaten» var en anerkjent jurist i Norsk Kommunerevisorforbund. Aftenbladet fikk innsyn i hans eposter til sekretariatslederen. Disse inneholdt blant annet denne formuleringen om utvalgslederens atferd: «antakelig ikke særlig problematisk». Formulering hadde sekretariatslederen unnlatt å legge fram for kommuneledelsen. «Tiet om frifinnelse» var derfor tittelen på vår artikkel.

I neste kommunestyremøtet erkjente ordføreren at hans anklager om lovbrudd var feil. Ordføreren trakk forslaget om å kaste kontrollutvalget. En rekke politikere beklaget anklagene han hadde måtte leve med denne høsten.

4.5 Tunge kilder som mener du ikke har en sak

Kommunalminister Jan Tore Sanners uttalte sommeren 2014 via sin statssekretær at han hadde tillit til at kommunene i Norge fulgte lover og regler når det gjaldt åpenhet. Han avviste å svare på flere av Aftenbladets spørsmål. Også toneangivende politikere i Stavanger bagatelliserte og enkelte gjorde forsøksvis narr av Aftenbladets første avsløringer av ulovlig hemmelighet sommeren 2014. «Aftenbladet har, ifølge seg selv, gjort såkalte store avsløringer,» skrev Per A. Thorbjørnsen, en mangeårig sentral kommunepolitiker i Stavanger i et leserinnlegg i august. Aftenbladets lokale og nasjonale undersøkelser av realitetene førte til en annen av Sanners statssekretærer, Jardar Jensen, i desember gikk ut og beklaget det omfattende hemmeligholdet i Kommune-Norge på det sterkeste. Thorbjørnsen erkjente samme måned at han hadde følt seg kneblet i 20 år, men at han ikke før nå hadde visst at pålegget om taushet ved lukkede møter var i strid med loven. Sannheten er ikke alltid den de tunge kildene forfekter.

5. Noen andre metodiske grep

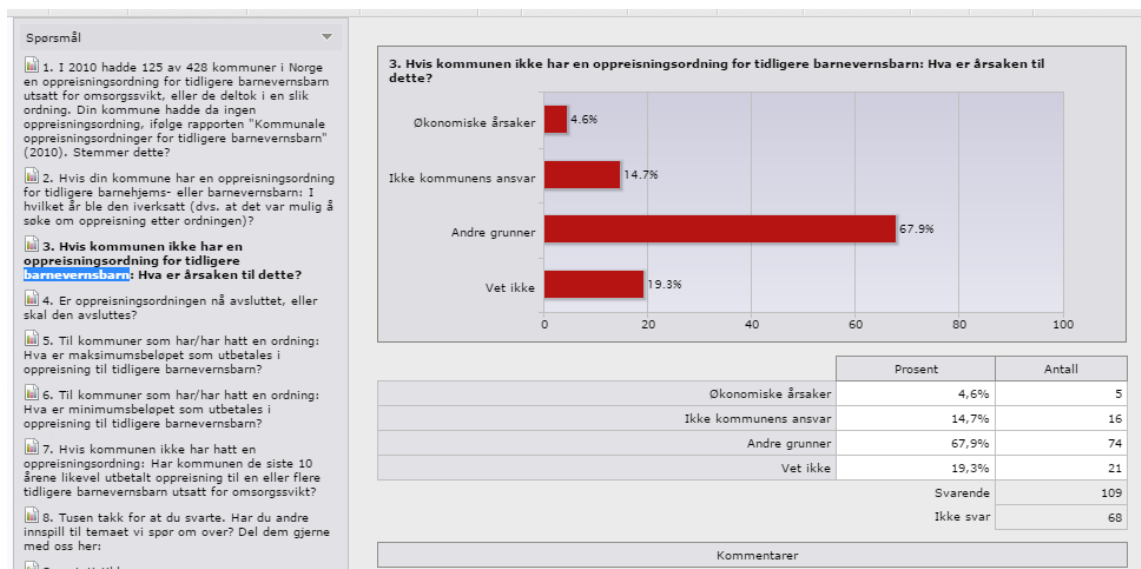
Å gjøre forskerens jobb: Hemmeligholdet i kommunene har som nevnt alvorlige konsekvenser. En er at tidligere barnevernsbarn med rett til oppreisning har blitt blankt avvist bak lukkede dører, og at pressen ikke har fanget dette opp. Dette ledet oss til en forskningsrapport fra 2010, som påviste stor forskjellsbehandling av tidligere barnehjems- og fosterbarn i Norge. Dette ved at en stor andel av kommunene ikke hadde oppreisningsordninger, og at de øvrige hadde svært ulike ordninger. Barnevernsopfre i en kommune kunne få 100.000 i oppreisning etter vold og seksuelle overgrep, i en annen 750.000.

Hvordan er situasjonen nær fem år senere? Det kunne forskeren anta, men ingen visste.

Aftenbladet identifiserte de 303 kommunene som ikke hadde en oppreisningsordning i 2010, og utviklet et elektronisk spørreskjema med åtte konkrete spørsmål om temaet (Questback Easyresearch). Vi sendte de respektive ordførerne spørreskjemaet høsten 2014. Det er et relativt omstendelig arbeid, med mange purringer. Men til slutt hadde 177 kommuner svart, tilstrekkelig til å gi undersøkelsen tyngde. Forskeren bak 2010-rapporten gjennomgikk bakgrunnsmaterialet vårt og

ga undersøkelsen økt legitimitet. Hovedfunnet er at Kommune-Norge fortsatt forskjellsbehandler barnevernsforene. Hvilken kommune de bor i avgjør om og hvor stor oppreisning de får.

For de som ikke har brukt Easyresearch før: Ved et tastetrykk kan man få undersøkelsen ut i form av en Excel-fil, PowerPoint eller bedre: I form av en pdf-rapport med lettlest grafikk og søyler.

En enkel, effektiv metode for innhenting av tips: Vår erfaring er at vi i større grad mottar tips fra og kontakt med leserne gjennom en Google Docs-boks i artikkelen, enn ved å legge inn Tips oss-opppfordringer med epost eller telefonnummer. Vi brukte Docs-bokser på Tips oss om hemmeligholdet, Tips oss om hemmeligholdet» Søkte du om erstatning? Og: Har du varslet – og ikke blitt tatt på alvor? Mange lesere med førstehåndsføring skrev til oss, og noen ble viktige case i åpenhetsprosjektet. Et Google Docs-skjema er enkelt å opprette, og deretter legge inn i artiklene. Journalister med Gmail-konto får svarene direkte in på et Excel-ark, som man kan dele med kolleger med gmail. Da vi ble bedt om å lage et notat med problemstillinger til pressens representant i Stavangers åpenhetsutvalg, var de mange tipsene fra lesere med erfaring en kilde som balanserte våre egne erfaringer.

6. Konsekvenser

55 ordførere lover å stanse ulovlig knebling av politikere: Avsløringen av at minst 106 kommuner over hele landet ilegger politikere ulovlig taushetsplikt ved lukkede kommunestyremøter, førte til at 55 ordførere umiddelbart varslet at reglementene skulle endres slik at de blir i tråd med loven. Kommunene hadde mislykkes i å reagere etter to rundskriv fra departementet og to purringer fra Offentlighetsutvalget. Aftenbladets oppslag ser ut til å føre til at minst 15 prosent av landets kommuner avviker ulovlig politiske munnkurver.

Regjeringen ut med informasjon til kommunene: Kommunalministeren hadde sommeren 2014 sagt via sin statssekretær at han hadde tillit til at kommunene praktiserte åpenhet i tråd med loven. Aftenbladets avsløring i desember av at kommunene tvert i mot praktiserte ulovlig hemmelighold med åpne øyne, skapte reaksjoner. «Sterkt beklagelig,» sa statssekretær Jardar Jensen og bebudet at departementet tidlig i 2015 vil gå ut med informasjon til kommunene om hvordan de skal følge loven og avvikle ulovlig knebling av folkevalgte.

Statsviter og førsteamanuensis Svein Tuastad ved Universitetet i Stavanger

Avsluttet flere tiår lang praksis med ulovlig hemmelighold: Etter å ha erkjent at det var i strid med loven å behandle saker ingen fikk vite noe om i politiske møter der dørene automatisk ble lukket for mediene, endret Stavanger kommune umiddelbart praksis. En rekke kontroversielle saker – deriblant flere erstatningsoppgjør – hadde blitt hemmelig behandlet på denne måten gjennom flere år.

Frigivelse av flere hundre ulovlig hemmeligholdte kunngjøringer og saksprotokoller: Etter Aftenbladets avsløringer friga Stavanger kommune sakslister og protokoller over flere hundre politiske vedtak fattet bak lukkede dører det siste tiåret. Sakslister og protokoller fra de lukkede møtene ble sladdet og lagt ut på kommunens hjemmeside. Kommunen har lovet at også sakslister og protokoller fra en rekke andre utvalg vil legges ut i 2015.

Gjenåpning av oppreisningsordning for barnevernsbarn: Etter at Aftenbladet avdekket at en rekke tidligere barnevernsbarn hadde blitt nektet å søke om kommunal oppreisning fordi de ikke hadde fått med seg at ordningen hadde en tidsfrist, vedtok politikerne høsten 2014 å gjenåpne ordningen. Fristen for Kommunal oppreisningsordning utløp opprinnelig i oktober 2008. Stavangers bystyre inviterte etter gjenåpningsbeslutningen de tidligere samarbeidskommunene i Rogaland til å være med. Aftenbladets spørreundersøkelse blant kommunene viste at de fleste trolig vil si ja til å bli med på en gjenåpning i hele fylket i 2015. Også fylkeskommunen har besluttet å delta.

Varsler fikk oppreisning etter ulovlige sanksjoner: Trolig for første gang i Norge har en kommune etter egen interngranskning erkjent å ha utsatt en varslere for ulovlige sanksjoner. Som en konsekvens ble sanksjonene trukket og varsleren fikk en unnskyldning fra kommunelederen som sto bak den ulovlige straffen. Statueringen kan ifølge landets fremste varslings eksperter bli en symbolsak som danner presedens for andre varslere i Norge.

Ruster opp kommunens varslingsberedskap: Stavangers bystyre vedtok en intern og ekstern evaluering av kommunens retningslinjer for varsling. Det skulle også evalueres hvordan varslere sikres anonymitet og følges opp. Innføring av rapportering av avvik etter alvorlighetsgrad skal skje tre ganger i året. Kommunen skal lage en handlingsplan for økt kompetanse blant ansatte om kommunens anonyme varslingsorgan, samt et prøveprosjekt ved seks utvalgte skoler, barnehager og sykehjem. Retningslinjene skal inkludere interesseorganisasjonen KS sine anbefalinger i «Håndbok

om anti-korrupsjon». Bystyret fikk i januar 2015 en sluttrapport om opprustningen av varslingsberedskapen. Nye retningslinjer for varsling av kritikkverdige forhold ble da lagt fram.

Vurderer regional undersøkelseskommisjon: Bystyret i Stavanger ba kommuneadministrasjonen utrede etableringen av en frittstående undersøkelseskommisjon for alvorlige hendelser, gjerne i samarbeid med andre kommuner.

Ansatte ikke lenger betegnet som lydige hunder: Aftenbladets påviste at kommunen i sine powerpoint-presentasjoner overfor ledere i kommunen brukte bilde av en Golden Retriever der de understreket at ansatte hadde plikt til «bøye seg for instruksjoner og pålegg». Både ordlyden og den lydige hunden ble raskt fjernet fra kommunens kursmateriell.

Opprettet kommunalt åpenhetsutvalg for å rydde opp: Ordføreren i Stavanger bebudet en omfattende gjennomgang av kommunens åpenhetspraksis. Hun opprettet et utvalg hvor ledende politikere, byråkrater og pressen er representert. Utvalget er ment å munne ut i en rapport tar for seg en rekke problemstillinger knyttet til åpenhet og hemmelighet i kommunen. Noen stikkord: sakslister, lukkede møter, taushetsplikt, postlister, streaming fra politiske møter, lobbyregister etc. Utvalget hadde to møter i 2014, og ble blant annet kurset i meroffentlighet av juridisk rådgiver Kristine Foss i Norsk Presseforbund, generalsekretær Arne A. Jensen i Norsk Redaktørforening og Siri Halvorsen, avdelingsdirektør i juridisk seksjon i Kommunaldepartementet.

Åpenhetsutvalgets første møte i august 2014. Utvalget er ledet av ordfører Christine Sagen Helgø (ved bordenden).

Gjennomgang av rutiner for klagebehandling: Aftenbladets undersøkelser av klagesakene som er behandlet av folkevalgte bak lukkede dører, viste at det tilsynelatende er liten mening for byens innbyggere å be politikerne om å omgjøre administrasjonens vedtak. Bare i fem av 360 saker de siste ti årene førte klagen frem. I tre av de fem sakene var det administrasjonen selv som hadde endret oppfatning. Bare to ganger var politikerne uenig i rådmannens innstilling. Stavanger kommune skal se nærmere på klagerutinene sine.

Initiativ til statlig pilotprosjekt mot mobbing: Etter Aftenbladets avsløring av mobbesaken som ble forsøkt holdt hemmelig av hensyn til kommunens omdømme, varslet ordføreren at Stavanger skal bli en foregangskommune i kampen mot mobbing i skolen. Hun har invitert regjeringen til å delta i et statlig pilotprosjekt mot mobbing. Ordføreren bekreftet i januar 2015 at kommunen er i dialog med regjeringen om et felles pilotprosjekt.

Økt innsats mot mobbing i skolen: På bakgrunn av Aftenbladets avsløring av mobbesaken i april, redegjorde rådmannen i desember om Stavangers arbeid mot mobbing i skolen. Den olitiske ledelsen ba også om en oversikt over forbedringsområder. Rådmannen hat varslet flere konkrete nye tiltak i 2015, blant annet kursing av skoleledere i mobbeproblematikk, og bedre informering av elevers rettigheter og hvordan foresatte kan klage på mobbing. Det siste gjennom kursing av rektorer, driftsstyrer og skolemiljøutvalg.

Storkommune avviker ulovlig praksis: I forbindelse med vår spørreundersøkelse offentliggjøring og saksprotokoller sommeren 2014, erkjente Trondheim kommune å ha en ulovlig praksis ved klagebehandlinger. Møtene ble ikke kunngjort. Kommunen varslet Aftenbladet at praksisen avvikles.

Nye kommuner inn i oppreisningsordningen: Flere kommuner nasjonalt oppga i Aftenbladets spørreundersøkelse at de nå vil etablere en oppreisningsordning. Vi undersøkte ikke hvorvidt dette skjedde på grunnlag av vår henvendelse. Men vi vet at minst én ordfører (Utsira) etter vår henvendelse ble gjort oppmerksom på at de hadde stått utenfor ordningen som hadde søknadsfrist høsten 2008. Ordføreren ønsket å ta initiativ til å bli med når Rogaland gjenåpner i 2015.

Forslag om nasjonal instans for å sikre likebehandling av barneverns ofre: Stavanger-ordfører Christine Sagen Helgø inviterte Oslo byrådsleder med på et samarbeid for å få regjeringen med på å opprette en nasjonal koordinerende instans. Den skal sørge for lik oppreisning for lik urett mot tidligere barnevernsbarn i Norge. Stavanger kommune stiller sitt sekretariat til disposisjon for jobben med å hindre kommunal forskjellsbehandling av barneverns ofre. Oslos byrådsleder svarte at han var positiv til forslaget.

Flere antatte barneverns ofre vil søke oppreisning: En rekke tidligere barnevernsbarn som har blitt nektet å søke de senere årene, varslet Aftenbladet og advokater at de ville søke oppreisning når ordningen gjenåpnes i 2015.

Flere antatte mobbeofre vil kreve erstatning: Mens Stavanger kommune ikke har gitt en eneste oppreisning eller erstatning til mobbeofre fra skolen før forlikssaken i 2014, utløste artiklene i Aftenbladet et ras av henvendelser fra mobbeofre. Ett advokatkontor i Stavanger så seg nødt til å danne en egen faggruppe for mobbesaker, og dette kontoret hadde pr. desember 2014 alene 18 innkomne mobbesaker der krav mot kommunen eller søksmål blir vurdert.

Ordførers forslag om å sparke kritisk politiker ble trukket: Ordføreren i Bjerkreim hadde innstilt på å avsette kontrollutvalget (KU) i Bjerkreim kommune. Dette etter alvorlige anklager mot utvalgets leder om blant annet mulig straffbart brudd på taushetsplikten. KU-lederen hadde i flere år kritisert ordfører og administrasjon for svikt i arbeidet mot mobbing i skolen. Etter at Aftenbladet påviste at anklagene var feilaktige, ble saken først utsatt, deretter trukket. Ordføreren og kommuneadministrasjon vedgikk at de hadde fremmet gale anklager. Kontrollutvalgslederen blir sittende.

Kommunalt åpenhetsmesterskap: Noen kommuner tok avsløringen så alvorlig at grep ble tatt før Aftenbladets publiserte funnene i vår åpenhetsundersøkelse. Grimstad behandlet sak om reglementsending i bystyret noen dager før Aftenbladets publisering. Stavangers rådmann la fram sak for politikerne i romjula.

Erkjennelse av en hemmeligholdskultur: Så sent som høsten 2014 har enkelte sentrale politikere benektet at Stavanger har et problem med hemmelighold. I desember, etter Aftenbladets avdekking av ulovlig hemmelighold i over 100 kommuner, nærmest konkurrerte politikerne i Stavanger om hvem som hadde vært mest utsatt for ulovlig knebling og hemmelighold opp gjennom årene. En klar kulturendring i åpenhetsdebatten.

Stavangers ordfører med klart budskap på twitter høsten 2014.

Stavanger, 12. januar 2015

Hans Petter Aass Thomas Ergo Geir Søndeland Stein Halvor Jupskås